SIDOSPÅR 3/07

Nyhetsblad från Järnvägsmusei Vänner

- stödföreningen till Sveriges Järnvägsmuseum

www.jvmv.se

Robert Sjöö

Museichefen har ordet

Regn och Tåg 07

Man brukar säga att en regnig sommar är bra för museerna. Det stämde bra i år då besökssiffrorna i både Gävle och Ängelholm hamnade över eller långt över vad vi varit vana med i juli. När vädrets makter lade i en växel till på lördagen under Tåg 07, med ihållande, stundtals kraftigt regn, var effekten naturligtvis den motsatta. De ångloksdragna timmertågen på linjen mot Skutskär gjorde sig dock mycket bra för väntande fotografer då den bolmande röken höll sig kvar länge i den fuktmättade luften. Lyckligtvis blev söndagens väder bättre än vad prognosmakarna förutspått så en del av publikbortfallet under lördagen kunde tas igen.

Tåg 07 var första steget mot en fortsättning på de traditionella museidagarna med avstamp i TÅG 150 mot mer integrerade arrangemang i samverkan med både moderna järnvägsföretag och andra intressenter. I år var Green Cargo, Hector Rail och Inlandsbanan AB representerade utöver våra egna skolinformatörer på Banverket och Banverket Produktion. Ett hanterbart antal historiska tåg på linjerna från och till Storvik/Sandviken, Ockelbo och Skutskär/Furuvik gav både foto- och resmöjligheter. Nu blev det på grund av vädret ingen invasion av besökare men totalt kunde ganska precis 5 300 räknas in varav 2 506 på lördagen och 2 798 dagen därpå.

Lokvecka och nygamla lok

Ett annat lyckat koncept från jubileumsåret var lokveckorna då koncentrerade insatser på ett antal utvalda fordon, av museets fordonsgrupp och ett större antal frivilliga museivänner, kunde säkerställa den planerade trafiken. I år genomfördes en arbetsvecka i omedelbar anslutning till Tåg 07. Efter stora och värdefulla arbeten av ett 30-tal kunniga lokmän kunde även några överraskningar användas i arrangemanget. Överraskningar för publiken var det oljeeldade ångloket E10 1746 och den lilla elektriska lokomotorn Za 267 från 1953. En annan surpris var GM-loket G12 7707 alias SJ T42 205, även det byggt 1953, men i Kanada. Prototypen från General Motors som tillbringade nästan 30 år vid SJ innan det togs över av GM-gruppen i Norge hade genom bl.a. TÅGAB:s försorg kommit tillbaka till Sverige. Under en liten ceremoni på söndagen stadfästes ett fordonsbyte mellan museet och TÅGAB och loket ingår därmed i museets samlingar.

Boken om TÅG 150

Lagom till Tåg 07 släpptes också boken om TÅG 150. Boken som till format och utförande harmonierar med de andra båda jubileumsböcker som Banverkets och museet medverkat till är huvudsakligen en bildrapsodi men med texter författade av dem som var mitt i stormens öga. Bokens hjältar är emellertid de fotografer som tagit fantastiska bilder av tågfesten och som ställt dessa till förfogande utan krav på ersättning. Boken säljs tills vidare endast genom museet och upplagan är begränsad så det gäller att passa på.

Museiråd

Under sommaren fattade Banverkets GD beslut om tillsättandet av ett museiråd. Verksamheten får därmed äntligen den styrning som krävs för en numera tämligen omfattande verksamhet.

Rådet som inte har någon beslutande funktion ska genom ändamålsenlig sammansättning vara vägledande för såväl staten som beställare som museet som utförare. Från Banverket ingår, generaldirektörens ställföreträdare, Lars Berggrund (ordförande), Mathias Persson, enhetschef, Yngve Handspik, sakkunnig på enheten Expertstöd samt museichefen. Den externa sakkunskapen företräds av Per-Magnus Nilsson, biträdande riksantikvarie, Ann Louise Kemdal, chef för Tekniska museet, Karin Englund, ekonomidirektör på Nordiska Museet samt museivännernas egen ordförande Rolf Sten. Sveriges Järnvägsmuseum är helt beroende av stödet från Järnvägsmusei Vänner för att kunna genomföra sitt uppdrag. Genom en plats i museirådet är den rollen nu formaliserad och det känns för mig mycket bra. Kombinationen professionellt

T42 205 tillhör nu Sveriges Järnvägsmuseum. Här flankerad av T43 235. Foto Tåg 07 Rolf Sten.

Omslagsbilden:
En av årets överraskningar på Tåg 07. Den oljeeldade E10 1746 dragande på ett timmertåg var en minnesvärd syn- och ljudupplevelse.
Foto: Rolf Sten.

JÄRNVÄGSMUSEI VÄNNER

- en stödförening till Sveriges Järnvägsmuseum

BOX 407 SE- 801 05 Gävle

E-POST: info@jvmv.se Internet: www.jvmv.se

Du kan hjälpa Sveriges Järnvägsmuseum i arbetet med att vårda, bevara och utveckla de unika järnvägshistoriska samlingarna som finns på museet genom att bli medlem i Järnvägsmusei vänner som är en ideell förening vars medlemmar bl. a. hjälper museet med renovering av gamla och nya järnvägsobjekt, guidningar och fuktionsnärsskap vid olika arrangemang.
Som medlem i Järnvägsmusei vänner får du bland annat föreningens årsbok ”SPÅR”, medlemstidningen "SIDOSPÅR", rabatt i Sveriges Järnvägsmuseums butik samt fri entré till de nordiska Järnvägsmuseerna.
För år **2007** är årsavgiften **220** kr och för familjemedlemmar **50** kr. Avgiften kan betalas till föreningens Plusgiro **496 90 19-1**. (Årsbok och medlemstidning ingår inte i familjemedlemskapet)

SIDOSPÅR 3/07

Nyhetsblad från Järnvägsmusei Vänner
- stödföreningen till Sveriges Järnvägsmuseum
www.jvmv.se

Nummer 3 - 2007, årgång 4
Nyhetsblad/medlemstidning för Järnvägsmusei Vänner, utkommer med 4 nummer per år.
© JvmV 2007 och respektive författare.
Redaktör: Rolf Sten. Adress: SIDOSPÅR, Box 407, SE-801 05 GÄVLE. E-post till redaktionen: sidospar@jvmv.se

ISNN 1653-4557

Nummer 4 2007 utkommer i december
Presstopp 10 november.

Blandade bilder från Tåg 07

Text och foto:
Rolf Sten

Tåg 07 8-9 september bjöd på regn och sol. Lördagens körning med R 976 med tillkopplat timmertåg skedde i regn vilket verkligen gjorde ångan synlig, bilden ovan. Bilden nedan från miniatyrbanan visar modellbygget och dess förebilder. Förarens regnrock visar att det är lördag.

Tre lok fotograferade under lördagen. Från vänster Sveriges Järnvägsmuseums Da 888, Hector Rails nyaste lok 141.003-4 Starling Samt IBAB TMX 1016 i Grand Nordics färger.

Den andra överraskningen på Tåg 07 var den elektriska Za-lokomotorn 267.

Efter genomgång och rustning av bland annat Patrik Hjelm, Gunnar Jonsson och Tim Svensson kunde den tas i drift och visas upp på söndagen.

Längst till vänster, Patrik kollar skicket. Till vänster Gunnar i förarhytten under provkörning.

Nedan passerar Za:n museet med kort godståg.

Järnvägsbron över Forsaån

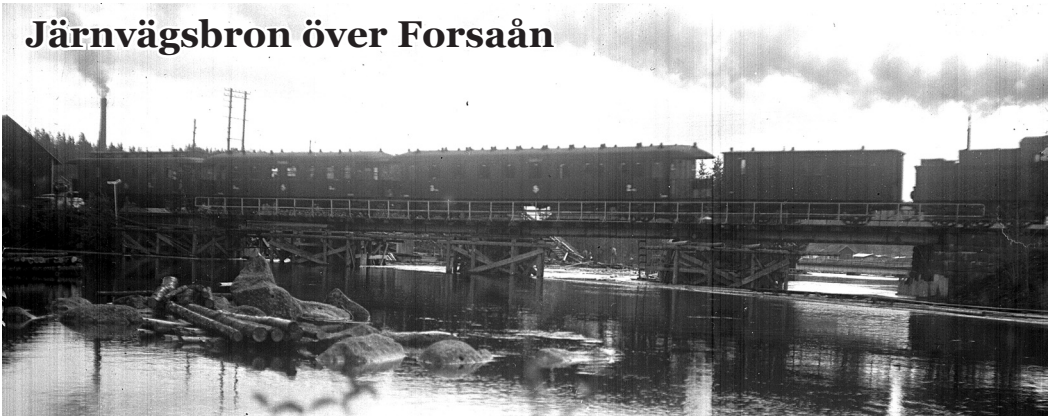

Förstärknings- och reparationsarbeten på järnvägsbron över Forsaån väster om Näsviken. Arbetet gjordes under perioden maj - November 1929 och föranleddes bland annat av att timmerflottning och islossning i det starkt strömmande vattnet skadade bropelarna. Bilden ovan visar ett persontåg på väg mot Delsbo och Ljusdal. Skorstenen till vänster tillhör slipmassefabriken. Bilden nedan är tagen i riktning mot Hudiksvall. Näsvikens stationshus ligger till vänster bakom träden.

Detaljbilder från förstärkningsarbetet.

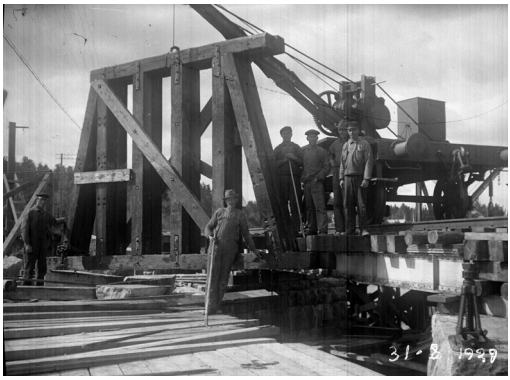

10 november 1929. Fotografen har tagit bilder på det färdiga arbetet. Bropelarna har bland annat försetts med kraftig träskoning från strax över vattenytan och en bit ner i vattnet.

Nedre bilden är tagen från spårnivå, också den mot Delsbo. Samtliga bilder Sveriges Järnvägsmuseum.

Det var då det!

Blekinge Kustbana, Bräkne-Hoby juli 1960

Persontåget mot Kristianstad gör uppehåll. Tåget dras av tankloket SJ S8 1646. Tillverkat av Motala Verkstad 1926 för Malmö - Simrishamns Järnväg där det hade nummer 30. Loket slopades 1970 och såldes året därpå till Kristianstads Järnvägsmuseum.
Foto: Erik Sjöholm.

BRÄNNEHÖBY

Någon som vet mer om denna bild?

Bilden visar VGJ-lok nummer 17 tillverkat av NOHAB 1908. Var är man och vilka är personerna på bilden? Om du vet, hör av dig till SIDOSPÅR Box 407 701 05 GÄVLE. E-post: sidospar@jvmv.se. ***Rolf Sten***

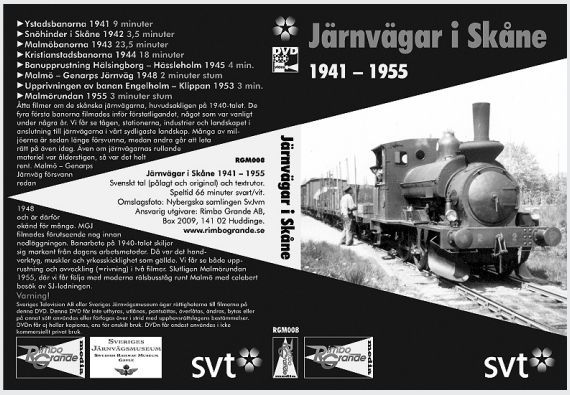

Historisk järnvägsfilm på DVD för Jvmv medlemmar

RGM009 Järnvägar på Gotland & Öland, 245 kr
RGM008 Järnvägar i Skåne 1941-1955, 245 kr
RGM007 SJ fraktar allt del 2, 225 kr
RGM006 Järnvägen i försvarets tjänst, 225 kr
RGM005 NVHJ, KBJ & MÅJ, 245 kr
RGM004 SJ fraktar allt del 2, 225 kr
RGM003 I Roslagens famn, 225 kr
RGM002 En dag med Roslagens bussar, 225 kr
RGM001 Kronans rallare, 225 kr

De här priserna gäller endast medlemmar i Jvmv och inkluderar porto. Beställning genom att insättning av aktuellt belopp på vårt plusgiro 69 92 46 - 5. För mer information se www.rimbogrande.se. Kontakt rimbogrande@telia.com - 08-774 2434

Kommentarer rörande Za-loken

När det gäller Lennart Svenssons artikel rörande Za-loken i föregående nummer har det kommit två kompletteringar. Ola Almquist pekar på att de båda Za-lokomotorerna som fanns kvar i Ånge borde vara f.d. 267 och 268. 269 skrotades tidigare. P A Allensten skriver att: Särlingen Za 269 fanns även en period vid Södertälje Södra. Man utbildade en av växlarna (min morbror) till att köra denna i maskin i Växlingsarbetet. Jag kommer ihåg fick han fick köra inom Södertälje bangårdsområde och även ibland till Järna med någon godsvagn.

Apropå bildfrågan i förra numret

Bildfrågan i förra numret gav inget svar från läsarna. Timmeruppfordringsverket förblir tydligen okänt tills vidare.

Christina Engström

Peter Iller, ett porträtt

För den som genom åren har följt programverksamheten vid Sveriges Järnvägsmuseum i Gävle finns det en kille vars ansikte säkert är bekant för många. Vi har sett honom i olika skepnader och olika produktioner som spelats upp till glädje för museets besökare. Mina damer och herrar får jag presentera Peter Iller!

– Var är du född och uppväxt?
– Jag föddes 1965 på Gävle BB, då bodde familjen i Furuvik, sedan flyttade vi in till Gävle. Jag är uppväxt i Sätra i Gävle. Mamma Mona har arbetat som damfrisör, pappa Leif som billackerare, jag har också en yngre bror, Joacim, som är snickare.

– Finns det skådespelartalanger i familj och släkt?
– Nej, men kreativa sidor finns hos både mamma, pappa och bror. Min mamma var som ung med i Furuviksbarnen, mamma, pappa och min bror, är duktiga på att teckna, men ingen av dem har gått vidare och utvecklat sin talang. Själv tycker jag också om att teckna och har utfört en del uppdrag som illustrationstecknare och grafiker.
Bland andra talanger i familjen är det väl mormor som jag minns som ständigt sjungande.
Så en sorts kreativitet finns det i släkten fast den har tagit sig olika uttryck.

– Märktes det tidigt att detta var en kille med skådespelartalanger när du växte upp, i skolan t.ex.?
– Nej, jag var ganska blyg som liten, otroligt lugn och stillsam, så lugn att man ett tag trodde att det var något var fel på lille Peter. Sa man sitt där Peter, då satt jag kvar eller om gick jag ut och lekte med rena kläder på, var jag nog enda ungen som kom in lika ren som när jag gick ut. Sedan kom skolan och jag skulle beskriva mig som en grå mus, ganska oansenlig.

– Du deltog inte i några pjäser eller annat på roliga timmen som man brukade ha?
– Nej, det enda jag kommer ihåg är att jag som konfirmand spelade Josef.
Däremot var det mycket lek utanför skolan, lekar där man kunde släppa fantasin lös, vi lekte bl.a. Robin Hood.

När började du med teater?
När jag var 26 år, 1991. En tjej som jag kände då hörde talas om en musikal som skulle sättas upp, ”Borta bra men hemma bäst” och hon tyckte att vi båda skulle gå på en audition för rollbesättningen. När det var dags att gå dit drog sig tjejen ur men jag gick dit, tycker inte om att dra mig ur saker, sagt är sagt. Jag gick dit och sjöng en Cornelis låt som jag gillade mycket då, ”Jag har ett armband som är ditt det är av plast och det är vitt”… och till min förvåning kom jag med. Det berodde nog mer på att behovet av killar var stort i musikalen än min skicklighet. Sedan skrev jag faktiskt en låt till musikalen som jag fick framföra, en raplåt som faktiskt är ”stimmad”, texten sitter än ”Det är så skönt att sitta här och slappa… o.s.v.”

– När uppträdde du på Sveriges Järnvägsmuseum första gången?
– 1996 i ”Det stora Tågspektaklet” med Pegasus.

– Vad är tjusningen med att stå på scenen?
– Det är en skön känsla att bli sedd, att veta alla de som har kommit till föreställningen har kommit för att se mig, bara mig. Belöningen kommer i uppskattningen från publiken och när

Som sällskapsdam. Foto: Magnus Ljung.

Till vänster: Tågklarerare i Hennan. Foto: Christina Engström.

Tallås station på Jädraås-Tallås Järnväg augusti 2006. Peter uppträder inför publik och i rollerna som rallare, von Rosen, Nils Ericsson, lokförare samt byrådirektör. Foto: Rolf Sten.

Som von Rosen. Foto: Magnus Ljung

Resenär i Hennans väntsal

Postkassörska i Hennans postexpedition. Foton: Christina Engström.

man märker att åskådarna lever sig in i föreställningen, då känner jag mig riktigt nöjd. Jag har otrolig respekt för publiken, det är för dem som jag spelar för.

– När denna intervju görs är du i full gång med teaterguidningen i Hennan, en enmans föreställning där du byter roller 5 gånger under ca 35 min. Är det inte svårt att kliva in och ur roller?
– Vid inläsningen och när jag formar de olika karaktärerna får varje figur sitt liv. Det ger mig som skådespelare frihet i agerandet. När jag kliver in i rollen som t.ex. Postkassörskan Iris i Hennan, kan jag svara på publikens frågor eller kommentarer som Iris, och då har man alltid svar på tal. Att åskådare slänger ur sig kommentarer eller börjar föra dialog med mig som skådespelare händer ofta när publiken lever sig in i föreställningen, då vet jag att jag har lyckats att förmedla min rollfigur. Och det är OK, jag har tryggheten i min rollfigur, så det ska mycket till innan jag kommer av mig. Det gäller också att veta när det är dags att gå tillbaka till manus, att haka på ett skratt eller kommentar från publiken är OK, men sedan ska man inte låta det gå ett steg längre utan genast gå tillbaka till manus. Risken är att man i nästa steg floppar och då är man illa ute.
För övrigt har jag väldigt lätt att göra inläsningen till en roll, flera roller samtidigt är inga problem. Jag har heller inga problem med flera föreställningar i olika uppsättningar, jag kan spela en föreställning på dagtid och en annan på kvällen.

– Finns alla dina roller du har spelat kvar inom dig?
– För att få plats i hjärnan går det inte att hålla alla figurer kvar. Roller som jag vet att jag kommer att spela igen ligger kvar i bakhuvudet, dem släpper jag inte, för dessa räcker en genomläsning av manus för att jag ska kunna spela upp figurerna igen. Som t.ex. i Enkelspår,
jag kan läsa igenom manus en gång sedan sitter föreställningen med alla olika roller.

(Enkelspår är en enmansföreställning med Peter i alla rollerna, en guidning i museet där han låter olika personer gestalta järnvägshistorien från dåtid till nutid)

– Var får du din inspiration ifrån?
– Jag ser det som att en roll jag spelar upp är produkten av erfarenheter både på scen och i verkliga livet. Ute bland folk, på bussar, tåg eller i andra sammanhang är det intressant att studera människors beteenden i olika situationer. Detta ger erfarenheter som kan användas när en rollfigur skapas. En annan sysselsättning som håller igång fantasin är att när man åker bil, buss eller tåg, fantisera och bygga upp små historier kring de människor som man passerar förbi.

– Har du några förebilder som skådespelare?
– Framför allt är det Gösta Ekman. Han är otroligt skicklig, det ser aldrig ut som om han går efter manus, vilket han naturligtvis gör, han är väldigt naturlig i sitt agerande.
– Någon favorit av det han har gjort?
– Han har gjort så mycket, men det som jag tänker på och som jag sett nyligen är Fängelsedirektören i ”Släpp fångarne loss det är vår”, suveränt. Sen har du ju några fantastiska scener från Hasse & Tage revyer, ”Vad har du i fickan Jan...” med Lena Nyman och även ”Kulpåsen”, också den med Lena Nyman.
– Utanför Sveriges gränser, vad har du för förebilder där?
– Engelsk humor, den där torra lätt ironiska humorn. Monty Phyton självklart, Jag gillar också Eddie Izzard, Little Britain, Not the nine o’clock news m.m.

– Om man jämför sättet att spela upp en föreställning som t.ex. teaterguidningen i Hennan i sommar eller som en skådespelare i en ensemble skulle jag kunna tänka mig att ensamföreställningen som du gör i teaterguidningen är en större utmaning?
– Nej, jag ser det inte så. Det är ingen skillnad för mig. Jag läser in rollerna och förbereder mig på samma sätt som inför alla föreställningar, oavsett om det är en enmansuppsättning eller om jag är med i ensemble.
Enmansföreställningen som jag har gjort i sommar, liksom andra tidigare, är roliga att göra. Man får en helt annan närhet till publiken.

– Du är ju anställd över sommaren av Sveriges Järnvägsmuseum för att göra teaterguidningen men som anställd ingår ju även andra sysslor. Jag har sett dig hålla på med något helt annat, byta av personal på minitåget t.ex., och så tittar man på klockan och blir nästan nervös, det är ju bara 5 minuter tills nästa föreställning börjar och du verkar inte alls påverkad av det som väntar. Hur fungerar det? Hur fungerar du?
– Jag har utåt sett en väldigt avslappnad attityd före en föreställning. Men inåt pågår en bearbetning, en sorts mental laddning, någonstans i bakhuvudet finns en medvetenhet om uppdraget. Det är först när jag tar klivet in på scenen, den där lilla halvmetern, som rollbytet sker från Peter till rollen som ska spelas. Alla skådespelare är ju olika, en del behöver förberedelser med peptalk, röstövningar och laddning i tysthet. Men jag har aldrig känt att jag behöver det. Min övertygelse är att jag vill spara på energin till själva föreställningen, då ger jag allt. Gemensamma uppvärmningar med talövningar och liknande brukar jag be att få stå över. Just rösten är en av mina stora tillgångar som skådespelare, jag har alltid haft en stark och tydlig röst. För övrigt är det väldigt roligt att göra olika röster. Rösten är viktig, ur rösten föds kroppsspråket för de olika karaktärerna.

– Är din starka röst skolad eller är det något du har fått naturligt?
Så länge jag minns har jag alltid haft en stark röst naturligt, grunden för en bra röst är ett starkt magstöd. Har man inte rätta magstödet finns risken att man skriker när man pratar för att höras från scenen och då blir resultatet att publiken ändå inte hör vad du säger. Den enda skolning jag har haft för rösten är några tips som en röstpedagog

gav mig i samband med föreställningen ”Det stora Tågspektaklet” på Sveriges Järnvägsmuseum. Rådet då var att jag skulle tänka mig att jag står i en tunnel och att rösten skulle riktas mot tunnelns öppning.

– Vad har du för favoriter av de figurer som du har spelat i uppsättningar på Sveriges Järnvägsmuseum?
– Utan tvekan Rallaren ur föreställningen Enkelspår. Rallaren är en perfekt roll att spela, helheten med inledande sång och historien om Svarta Björn fångar publiken. I teaterguidningen i Hennan är det Iris, Postkassörskan och ”Resenären” som är favorit.

– Favoriter i uppsättningar du har varit med om utanför museet?
– ”Den Girige av Molière” och ”Charleys tant” båda med Stackbo station.

– Vilka teaterföreningar är du medlem i?
– Jag är med i olika teatergrupper, Stackbo station, Arbetarteater Pegasus, Gävle Komedi & musikteater, sedan har jag deltagit i uppsättningar med Oslättsfors dramatörer och Bomhus Nästa.

– Vad har du för planer inför höst och vår?
– I höst ska jag spela flera roller i en pjäs, ”Karolinen på Högbo”, som kommer att spelas i Valhalla, Sandviken. Jag har även en roll i den Gävleproducerad film. Jag har inget fast arbete just nu, jobbade i våras hos en ventilationsfirma ute på byggen, men jag kom på att det inte riktigt var min grej.

– Jag har läst att ”Karolinen på Högbo”, pjäsen du ska vara med i, kommer att handla om Hans Hiertas liv. Han var den förste bruksägaren som bosatte sig på Högbo bruk, han hade ett ganska spännande liv, bl.a. satt han 11 år i ryskt fångläger efter slaget vid Narva. Vilka roller kommer du att spela?
– Jag kommer att spela fältskär, major och en stammande dräng.

– Vad har du för tankar om ditt skådespeleri i framtiden, vad har för drömmar som du skulle vilja genomföra?
– Först och främst skulle det vara roligt att prova på att göra en allvarlig roll, jag har i stort sett bara spelat komedi. Jag har en tanke att någon gång göra Shakespeare i tidstypiska kläder men med ett modernare språk, det finns otroligt mycket komik i hans texter. Sedan har jag ju tankar om att någon gång regissera. Regissörens jobb är jätteviktigt. En dålig regissör kan tappa alla de nyanser som kan finnas i en text och det är regissörens roll att se till att det inte sker, regissören ska leda skådespelarna rätt. Jag skulle kunna vara riktigt jobbig för en regissör att jobba med, jag känner ibland att jag har åsikter om allt, men det är bara att hålla låg profil, det är regissören som leder arbetet i en ensemble.

– Det känns som om du har varit med lite här var i olika teaterföreställningar. Finns det något mer som du har gjort som alla kanske inte vet om?
– Ja, jag har faktiskt varit med i en reklamfilm för Väst-Trafik för ca 7-8 år tillsammans med Lasse Brandeby och Lasse Kronér.

– När du inte håller på med teater, vad gör du helst då?
– På sommaren är det golf som gäller, jag har även hållit på en del med frisbeegolf. Tänk om man kunde kombinera teater, tecknande och golf som profession.

Avsändare:
Järnvägsmusei Vänner
Box 407
801 05 GÄVLE

B

Porto betalt

Välkommen till Modelltåg 07 - årets modulfest!

Lördag den 13 och söndag den 14 oktober, kl 10.00 - 16.00

Ett samarbete mellan Sveriges Järnvägsmuseum och Järnvägsmusei Vänner.

År 2006 satte man samman en mängd moduler till en gigantisk modelljärnväg. I år är det cirka 70 personer från olika föreningar som har anmält sitt intresse för årets bygge. Funderar du på att bygga en egen modul - och bli modellrallare? Låt det här blir en inspirationskälla för dig. Här ges tillfällen att fråga utställarna om råd och idéer. Anläggningarna byggs inne i museet bland lok och vagnar - bland en av världens finaste järnvägshistoriska samlingar. Inspirerande miljö eller hur? Bland guldkornen i år kan du se Mälarmodulmötes anläggning, Olle Frykmos N-skala, Göteborgs Modelljärnvägs Sällskaps 0-skala och Jörgen Edgars modellbygge.

Rälsgatan 1, Gävle.
Tel 026-14 46 15
www.jarnvagsmuseum.se

SVERIGES JÄRNVÄGSMUSEUM
SWEDISH RAILWAY MUSEUM
GÄVLE